

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA TEADUSE JA KÕRGHARIDUSE KOMISJONI KOOSOLEK

Koosoleku protokoll nr 1/2025 (1)

Toimumise aeg: 05.12.2025

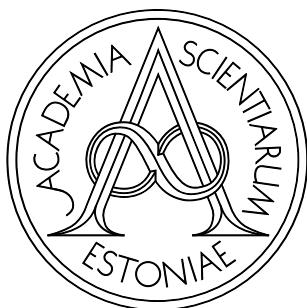
Juhatas akad Marek Tamm

Koosolekust võtsid osa komisjoni liikmed: akad Mart Kalm, Hanna Kanep, akad Maris Laan, Anu Noorma, Kaia Palm, akad Martti Raidal, Sigrid Rajalo, akad Tiina Randma-Liiv, akad Mart Saarma, Margit Sutrop, akad Marek Tamm, Heli Valtna, Renno Veinthal, akad Jaak Vilo. Külaline: Kaarle Hämeri, Helsingi ülikooli kantsler
Puudusid komisjoni liikmed akad Toomas Asser, akad Tarmo Soomere

Kokkuvõtte koostas akad Marek Tamm

PÄEVAKORD

1. Tervitussõnad (akad Mart Saarma, Teaduste Akadeemia president)
2. Sissejuhatus (akad Marek Tamm, komisjoni esimees)
3. Soome kõrghariduse rahastusmudel: vaade Helsingi Ülikoolist (Kaarle Hämeri, Helsingi ülikooli kantsler)
4. Eesti kõrghariduse rahastusmudel: plokkrahastuse esialgne kontseptsioon (Renno Veinthal, Haridus- ja Teadusministeeriumi teadus- ja arendustegevuse ning kõrg- ja kutsehariduse poliitika asekantsler)
5. Arutelu ja soovitude sõnastamine

KOOSOLEKU KOKKUVÕTE

Mart Saarma rõhutas oma tervitussõnades, et teaduse ja kõrghariduse komisjoni eesmärk on luua valdkonnale viie-kümne aasta strateegiline perspektiiv ning pakkuda selgeid ettepanekuid teaduse ja kõrghariduse reformimiseks. Ta rõhutas samuti vajadust pöörata tähelepanu ka ettevõtlussektoris tehtavale teadusele ning tegeleda teadlaste järelkasvu ja rahvusvahelistumise teemadega.

Marek Tamm kinnitas oma sissejuhatuses, et komisjoni üldeesmärgiks on Eesti teadus- ja arendustegevuse ning kõrghariduse strateegiliste probleemide analüüsimine ja lahenduste pakkumine tihedas koostöös ülikoolide, TAIPi, ministeeriumite, Riigikogu ja teiste partneritega. Komisjon peaks töötama probleemi-keskse ja tulemusele orienteeritud lähenemise alusel, tuginedes oma aruteludes erialasele ekspertiisile, andmetele ja analüüsidele. 2026. aastaks on komisjonis kokku lepitud kaks põhiteemat: akadeemilise järelkasvu tagamine koos tagasirände ja karjäärimudeli uuendamisega ning rahvusvahelistumine teema, keskendudes välisüliõpilaste ja -teadlaste väärtusahelale (värbamine → lõimimine → hoidmine). Komisjoni esimene koosolek keskendub ajakriitilisele küsimusele Eesti kõrghariduse ja teaduse plokkrahastusele üleminekust, mille haridus- ja teadusministeerium on algatanud ja millega on plaan juba uue aasta algupoolel liikuda Riigikogusse. Kuna teema on oluline ja pakiline, tundus vajalik seda arutada ka meie komisjonis. Plaanis on kaks ettepanekut ja arutelu, mille põhjal sõnastada komisjoni ametlikud ettepanekud.

ETTEKANNE: Kaarle Hämeri (Helsingi ülikooli kantsler), Soome kõrghariduse rahastusmodel: vaade Helsingi Ülikoolist

Ettekandes tutvustati Soome ülikoolide rahastamismudelit, mis jaotab riikliku põhitoetuse peamiselt mõõdetavate tulemuste alusel. Mudeli keskmes on tõhusus, kraadide omandamise kiirus ning teadustöö tulemuslikkus. Kuigi konkreetseid näitajaid muudetakse iga nelja aasta järel, on süsteemi üldine loogika püsinud enam kui kümme aastat suures osas muutumatu: ülikooli motiveeritakse andma välja võimalikult palju diplome võimalikult kiiresti ning kasvatama teadustulemusi ja ülikooliväliste teadusgrantide mahtu.

Ligikaudu kaks kolmandikku ülikoolide kogurahastusest jaotatakse piiratud hulga stabiilsete, valemipõhiste näitajate alusel. Olulisemad neist on:

- õigeaegselt lõpetatud bakalaureuse- ja magistrikraadid,
- doktorikraadid,
- JUFO süsteemi järgi liigitatud teaduspublikatsioonid ning
- konkurentsipõhine teadusrahastus, sealhulgas riiklikud ja Euroopa Liidu grantid.

Rahastamismudel on selgelt tagasisivaatav, tuginedes kolmeaastastele libisevatele keskmistele üheaastase nihkega. Seetõttu kajastab rahastus peamiselt varasemat sooritust ning ei võimalda ülikoolidel lühiajaliste strateegiliste muudatustega kiiresti tulemusi mõjutada. Ainus tulevikku suunatud element mudelis on strateegiline rahastus.

Strateegiline rahastus moodustab ligikaudu 15% kogurahastusest ning see lepitakse iga ülikooli ja Haridus- ja Kultuuriministeeriumi vahel eraldi kokku. Võrreldes valemipõhiste komponentidega on see rahastusliik vähem läbipaistev ja poliitiliselt tundlikum ning selle jaotust mõjutavad sageli regionaalsed ja poliitilised kaalutlused. Kuna strateegiline rahastus ei ole indekseeritud, on valitsusel võimalik kogunenud vahendeid hiljem ümber jaotada *ad hoc* poliitiliste otsustega.

Teaduspublikatsioonid moodustavad olulise osa teaduskomponendist ning nende kaalumise toimub sõltumatu akadeemilise nõukogu hallatava JUFO klassifikatsiooni alusel. Samas võivad klassifikatsioonide muutused – ka strategiaperioodi keskel – avaldada rahastusele märkimisväärset mõju. Konkurentsipõhine teadusrahastus tugevdab seejuures kumulatiivset eelist teadusmahukate ülikoolide kasuks.

Kuna kogurahastuse maht on fikseeritud, toimib mudel sisuliselt nullsummamänguna: ühe ülikooli edu tähendab teiste suhtelist kaotust. See on ilmnenu ka Helsingi Ülikooli puhul, kes on vaatamata tugevale sooritusel õppe- ja teadusvaldkonnas kogenud rahastusosa vähenemist. Hiljuti kasutusele võetud 3% nn pidur siiski piirab rahastuse aastast langust ning vähendab lühiajalist volatiilsust.

Kokkuvõttes on Soome ülikoolide rahastamismudeli tugevuseks selged kriteeriumid ja tugevad sooritusstiimulid, mis on aidanud kaasa tõhususe ja väljundite kasvule. Samas piirab mudel ülikoolide autonoomiat, seab teatud distsipliinid struktuurselt ebasoodsasse olukorda ning on vastuvõtlik poliitilisele mõjule, eriti strateegilise rahastuse kaudu. Praeguses rahastusmudelil võivad isegi suhteliselt väikesed muudatused näitajates või klassifikatsioonides oluliselt kujundada ülikoolide rahastust.

ARUTELU

Ettekandele järgnenud arutelu keskendus Soome ülikoolide rahastamismudeli praktilisele toimimisele ja mõjudele, eeskätt sellele, kuidas rahastamisstiimulid kujundavad ülikoolide käitumist, akadeemilist tööd ja poliitikakujundust. Arutelus vaadeldi mudeli läbipaistvuse ja poliitilise kaalutlusruumi vahet ja arutleti selle üle, milliseid õppetunde võiks Soome kogemus pakkuda teistele riikidele.

Selgitati, et Soomes lepikse iga ülikooli puhul ministeeriumiga eelnevalt kokku rahastuse seisukohalt arvesse minev maksimaalne kraadide arv. Üle selle piiri antud kraadid täiendavat rahastust ei too. Seda mehhanismi peeti näiteks sellest, kuidas süsteem ühendab tulemusrahastuse ja tsentraalse juhtimise, piirates mahu kasvu isegi tugeva tõhususstiimuli olemasolul.

Arutelus käsitleti üliõpilaste tagasiside rolli rahastamismudelil. Tagasiside toimib vabatahtliku kvaliteedinäitajana ning parem tulemus võib rahastust positiivselt mõjutada. Samas juhiti tähelepanu sellele, et vastasmäärade suur varieeruvus ning vabatahtlikkus seavad kahtluse alla näitaja usaldusväärsuse ja võrreldavuse.

Teaduspublikatsioonid moodustavad suure osa mudeli teaduskomponendist ning neid hinnatakse JUFO tasemete alusel. Klassifikatsiooni haldab sõltumatu akadeemiline kogu, mis tugevdab akadeemilist iseregulatsiooni, kuid samas võib tasemete muutumine sõltumatult rahastuspoliitika tsüklitest tekitada ülikoolidele ebakindlust.

Samuti arutati konkurentsipõhise teadusrahastuse mõju. Soome Akadeemia ja Euroopa Liidu grantide suur osakaal rahastusmudelil tugevdab kumulatiivset eelist, kuna edukus väliste vahendite taotlemisel kajastub omakorda ka põhifinantseerimises.

Erilist tähelepanu pöörati strateegilisele rahastusele, mida peeti mudeli poliitiliselt kõige tundlikumaks osaks. Kuigi strateegiline rahastus võimaldab ministeeriumil süsteemi teadlikult suunata, on see vähem läbipaistev ja vastuvõtlik regionaalsetele ning poliitilistele kaalutlustele, suurendades ülikoolide vahelist ebakindlust ja ebaühtlust.

Arutelus rõhutati ka riiklike ülesannete tähtsust. Mõned ülikoolid, eelkõige Helsingi Ülikool, täidavad riiklikult määratud funktsioone, nagu rahvusraamatukogude, muuseumide ja botaanikaaedade pidamine. Neid toetatakse sihtotstarbelise rahastusega ning neid peeti vajalikuks tasakaalustavaks elementiks puhtalt tulemusnäitajatel põhineva rahastuse kõrval. Rahvusvahelistumise teema tõstus kriitiliselt. Kuigi see oli varem rahastamismudelil arvesse võetud, on see praegusest mudelist eemaldatud, vähendades stiimuleid rahvusvaheliste üliõpilaste ja töötajate kaasamiseks. See on eriti vastuoluline olukorras, kus

riik on kehtestanud ELi-välistele üliõpilastele täismahus õppemaksu, ilma et ülikoolidel oleks olnud otsustusõigust.

Märgiti, et Soome ülikoolid ei kopeeri riiklikku rahastusvalemit oma sisemises ressursijaotuses. Näiteks Helsingi Ülikool kasutab teadlikult lihtsamaid ja stabiilsemaid sisemisi mudeleid, et leevendada riikliku rahastamissüsteemi volatiilsust ja lühiajalisi stiimuleid.

Mudeli üldises hindamises toodi esile nii tugevused kui ka nõrkused. Tugevustena rõhutati selgeid kriteeriume ja tugevat seost soorituse ning rahastuse vahel. Nõrkustena nimetati ülemääraast tulemuspõhisust, ülikoolide piiratud autonoomiat ning poliitilist mõju vähem nähtavates komponentides, eeskätt strateegilises rahastuses. Eriti problemaatiliseks peeti survet õpingute kiirele lõpetamisele, mis ei arvesta piisavalt üliõpilaste erinevaid elusituatsioone.

Kokkuvõttes kinnitas arutelu, et kuigi Soome rahastamismudel on sisemiselt koherentne ja mõjus, tuleb selle stiimuleid käsitleda kriitiliselt, eriti juhul, kui seda kasutatakse eeskujuna teiste riikide kõrgharidusrahastuse reformimisel.

ETTEKANNE: Renno Veinthal (Haridus- ja Teadusministeeriumi teadus- ja arendustegevuse ning kõrg- ja kutsehariduse poliitika asekancler), Eesti kõrghariduse rahastusmudel: plokkrastuse esialgne kontseptsioon

Ettekandes käsitleti Eesti kõrghariduse ja teaduse rahastamissüsteemi keskseid struktuurseid probleeme ning võimalikke arengusuundi, lähtudes nii Eesti senise süsteemi kitsaskohtadest kui ka võrdlusest Soome integreeritud rahastamismudeliga. Probleemi tuumana tõsteti esile rahastuse killustatus eri instrumentide vahel, mis piirab nii riigi strateegilist suunamisvõimet kui ka ülikoolide ja teadusasutuste sisulist juhtimist. Killustatud rahastus ei kajasta piisavalt õppe ja teaduse omavahelist seotust ning taastoodab sihitõetuste kaudu lühiajalist ja fragmenteeritud planeerimisloogikat.

Olulise probleemina rõhutati ka suurt halduskoormust, mis kaasneb paralleelsete rahastusmeetmete, erinevate aruandlusnõuete ja lühiajaliste projektide haldamisega. See koormab asutusi ebaproportsionaalselt ning hajutab tähelepanu põhitegevustelt. Lisaks juhiti tähelepanu sellele, et rakenduskõrgkoolide roll ning nende teadus- ja arendustegevuse rahastamine on senises süsteemis ebaselge, samas kui teadusasutuste rahastamine toimib eraldi loogika alusel (TAIKS), mis süvendab süsteemi terviklikkuse puudumist.

Ettekandes toodi esile, et praegune projektipõhine teadus- ja arendustegevuse rahastamine ei paku piisavat stabiilsust ega pikaajalist kindlustunnet. Rahastuse katkemine võib toimuda juhuslikel või välistel põhjustel ning see mõjutab otseselt teadlaste töötingimusi, akadeemilist järjepidevust ja motiveeritust. Selline ebastabiilsus takistab strateegilist personalipoliitikat ning raskendab institutsioonide pikaajalist arenguplaanide elluviimist.

Võimaliku lahendusena käsitleti plokkrastuse mudelit, mille keskne eesmärk on luua ühendatud püsirahastuse süsteem, mis koondaks praegu eraldiseisvad rahastusallikad ühtseks institutsionaalseks tegevustoetuseks. Eelistatud lahendusena esitleti nn lahendust A, mille kohaselt:

- ülikoolide rahastus hõlmaks kõrgharidusõpet, teadus- ja arendustegevust ning strateegilist komponenti;
- rakenduskõrgkoolide rahastus keskenduks kõrgharidusõppele ja strateegilisele rahastusele;
- teadusasutused jääksid TAIKS-i raamistikku, kuid süsteemi koostoimet tugevdataks.

Plokkrastus põhineks baas- ja tulemuskomponendi kombinatsioonil, mida täiendaksid strateegilised läbirääkimised riigi ja asutuste vahel. Eriti oluliseks peeti strateegilise

komponendi rolli, mille osakaalu nähakse ette kasvamas järk-järgult. Samas rõhutati, et selleks on vaja selgeid seaduslikke aluseid, läbipaistvaid ja arusaadavaid põhimõtteid ning mitmeaastaseid rahastamislepinguid. Ettekandes märgiti, et kavandatav mudel eeldab muudatusi nii kõrgharidusseaduses kui ka TAIKS-is.

Uue rahastamismudeli väljatöötamise ajakavaks kavandatakse väljatöötamiskavatsuse valmimist jaanuari keskpaigaks, millele järgneks kõrghariduse rahastamise tööühma arutelu ning eesmärk alustada rakendamist aasta teises kvartalis.

ARUTELU

Järgnenud arutelus tõdeti, et Eesti rahastuse killustatus ja suur halduskoormus on süsteemi keskne probleem; nende vähendamine peab olema reformi selge eesmärk. Kinnitati üldine toetav hoiak integreeritud plokkrastuse suuna suhtes, kuid rõhutati, et reformi edukus sõltub detailidest ja riskide maandamisest.

Toonitati vajadust vaadata rahastamissüsteemi pikaajalises, vähemalt kümneaastases perspektiivis. Leiti, et ilma täiendava rahastuse kaasamiseta võib süsteemi ümberkorraldamine kahanevate eelarvete tingimustes tekitada segadust ja süvendada olemasolevaid probleeme.

Arutleti, kuidas strateegilised prioriteedid peaksid kujunema: kas ülikoolide enda strateegiatest või riiklike strateegiate (nt Eesti 2035, EL missioonid, riiklik autonoomia võtmevaldkondades) raamistikus. Leiti, et ülikoolide strateegiad peavad olema riiklike strateegiatega joondatud ning asutused peavad olema nende strateegiate kujundamisse sisuliselt kaasatud. Toetati põhimõtet, et strateegiline rahastus peab lähtuma selgest ühiskondlikust vajadusest ja võimekustest (nt uued tehnoloogiad, bio- ja tervisetehnoloogiad, kiibid, arvutusvõimekus), mitte pelgalt operatiivsetest mahuküsimustest.

Rõhutati, et strateegilise komponendi kujundamine peab olema läbipaistev, stabiilne ja arusaadava jaotusloogikaga; vältida tuleb poliitilist/regionaalset kallutatust. Toodi esile, et riik kipub nõudma ülikoolidelt mitmesuguseid ülesandeid (sh halduslepingute kaudu), kuid nende ülesannete rahaline kate ei ole läbi arvatud ega eraldi nähtav. Toetati põhimõtet, et riiklikult tellitud ülesanded (nt rahvusülikooli funktsioonid, muuseumid, rahvusteaduse professuurid, valdkondlikud kohustused) peavad olema selgelt sõnastatud ja rahastatud.

Samuti käsitleti ülikoolide rolli strateegiliste eesmärkide sõnastamisel. Leiti, et ülikoolide institutsionaalsed strateegiad peavad olema kooskõlas riiklike arengusuundadega ning strateegiline rahastus peaks toetama nende eesmärkide elluviimist, mitte toimima eraldiseisva või juhusliku rahastusinstrumendina. Teadusasutuste puhul märgiti, et nad jäävad ka edaspidi TAIKS-i subjektideks ning neile on kavandatud strateegilise arengu toetus, kuigi nende täpne rahastamismudel vajab veel täiendavat täpsustamist.

Arutelus kõlas, et praeguses süsteemis tekitab killustatust ja halduskoormust märkimisväärsel määral suur „ülejäanud“ rahastuse osa (projektid, hanked, erinevad väiksed allikad), mis nõuab palju administreerimist. Toetati eesmärki vähendada killustatust ja halduskoormust, kuid juhiti tähelepanu, et erinevate rahastuskomponentide halduskoormus on väga erinev (nt baasfinantseerimine on väikse koormusega, tegevustoetus suurema koormusega). Küsimusena tõstati, kas uue mudeli kujundamisel väheneb tegelikult halduskoormus või hoopis suureneb. Vastusena kinnitati sihiseadet: eesmärk peab olema halduskoormuse vähenemine ning osapooltel puudub huvi koormuse kasvatamiseks.

Mitu sõnavõttu rõhutasid, et süsteemi kõige olulisem ressurss on inimesed ning suurim risk on teadusrahastuse projektipõhisusest tulenev ebastabiilsus. Toodi konkreetseid näiteid, kus tippteadlased jäävad juhuslikult ilma rahastuseta ning vajavad „sildamist“, mis on alandav, ebaefektiivne ja kahjustab teaduse järjepidevust. Rõhutati vajadust püsivate

karjäärimudelite ja püsipalgaraha järele: tööle võetud teadlasel peab olema institutsiooni poolt tagatud baas, millele lisanduvad projektirahad, mitte vastupidi.

Leiti, et reformi juurutamisega ei tohi kiirustada: vajalik on piisav aeg sisuliste detailide läbirääkimiseks ja kõigi osapoolte kaasamiseks, et vältida rakendusriske.

Kokkuvõttes oli üldine hoiak ettevaatlikult toetav Soome-laadse integreeritud plokkrastuse mudeli suhtes. Seda nähakse võimalusena vähendada killustatust ja halduskoormust ning suurendada institutsioonide autonoomiat. Samas rõhutati korduvalt, et edukaks rakendamiseks peavad muudatused olema põhjalikult läbi mõeldud, kaasama kõiki asjassepuutuvaid osapooli ning toetuma selgele ja realistlikule ajakavale.

SOOVITUSED

Ettekannete ja arutelu põhjal koostas komisjon kaheksa avalikkusele suunatud kirjalikku soovitusi.

Teaduste Akadeemia teaduse ja kõrghariduse komisjoni soovitused valitsusele ja Riigikogule seoses kõrghariduse ja teaduse plokkrastusega

- 1. Liikuda kõrghariduse ja teaduse killustatud rahastamissüsteemilt integreeritud plokkrastuse suunas.** Kooskõlas haridus- ja teadusministeeriumi plaanidega soovitage kujundada Eesti kõrghariduse ja teaduse rahastamine järk-järgult ümber integreeritud plokkrastuse mudeliks, mis ühendab õppe-, teadus- ja strateegilise rahastuse ühtseks institutsionaalseks tegevustoetuseks. See võimaldaks vähendada rahastuse killustatust eri instrumentide vahel, parandada strateegilist juhtimist ning tugevdada õppe ja teaduse sisulist seotust. Uuele rahastamismudelile sujuva ülemineku eelduseks on aga järgmiste punktidega arvestamine.
- 2. Tagada kõrghariduse ja teaduse rahastamise reformi toetav lisarahastus.** Uue rahastamismudeli rakendamine ei tohi piirduda olemasolevate vahendite ümberjaotamisega, vaid sellega peab kaasnema reaalne lisarahastuse kasv. Ilma täiendava rahastuseta süvendab reform asutustevahelist nullsumma loogikat (ühe võit on teise kaotus) ja tekitab süsteemis täiendavaid pingeid. Lisarahastus on vajalik selleks, et riigi seatud strateegilised eesmärgid oleksid saavutatavad. Soovitame käsitleda lisarahastust reformi lahutamatu osana ning siduda see selgete, pikaajaliste riiklike prioriteetidega.
- 3. Tagada rahastamismudeli pikaajaline stabiilsus ja vähemalt kümneaastane vaade.** Soovitame kujundada rahastamissüsteem pikaajalise, vähemalt kümneaastase perspektiiviga ning vältida sagedasi ja halvasti ettevalmistatud muudatusi. Reformide elluviimine eeldab stabiilset rahalist raamistikku ning täiendava rahastuse kaasamist.
- 4. Tagada ülikoolidele suurem autonoomia ja vähendada halduskoormust.** Soovitame kujundada rahastamissüsteem selliselt, et see suurendaks ülikoolide otsustusvabadust sisemiste prioriteetide seadmisel ning vähendaks aruandluse ja halduskoormuse mahtu. Riiklik rahastusmudel peaks looma raamtingimused, mille sees saavad ülikoolid kasutada lihtsamaid ja stabiilsemaid sisemisi jaotusmehhanisme.
- 5. Tasakaalustada tulemusnäitajaid ning arvestada distsiplinaarsete eripäradega.** Soovitame vältida ülemäära rõhuasetust kvantitatiivsetele tulemusnäitajatele, nagu kraadide omandamise kiirus ja publikatsioonide arv. Rahastamismudelis tuleb arvestada distsiplinaarsete erinevustega ning vältida olukorda, kus teatud valdkonnad (nt

humanitaar- ja sotsiaalteadused ning looverialad) satuvad struktuurselt ebasoodsasse olukorda.

6. **Projektipõhisest rahastamisest tuleneva ebastabiilsuse vähendamine teadlaste töötingimustes nõuab stabiilsete institutsionaalsete toetusmeetmete tugevdamist.** Soovitame suurendada püsirahastuse rolli teadus- ja arendustegevuses, et vähendada juhuslikkusest ja projektitsüklitest tulenevat ebakindlust. Stabiilsem rahastus on eelduseks teadlaste karjäärikindlusele, akadeemilisele järjepidevusele ja pikaajalise teadusliku ambitsiooni kujunemisele. Lahenduste väljatöötamine saab tugineda üksnes selgele arusaamale rahastuse killustatuse allikatest. Praegune plokkrahastuse kontseptsioon ei vähenda projektipõhisuse osakaalu ning seniste baasiliste rahastusinstrumentide liitmine ei taga palgastabiilsust.
7. **Tunnustada ja eraldi rahastada riiklikke ülesandeid.** Soovitame säilitada ja tugevdada mehhanisme, mis võimaldavad eraldi ja sihtotstarbeliselt rahastada ülikoolide riiklikke ülesandeid (nt teadusraamatukogud, muuseumid, andmekogud). Sellised funktsioonid ei ole adekvaatselt kaetavad standardsete tulemusnäitajate kaudu ning vajavad eraldi käsitlust.
8. **Tagada reformi ettevalmistamiseks piisav aeg ja sisuline kaasamine.** Soovitame mitte kiirustada kõrghariduse ja teaduse rahastamisreformi juurutamisega ning võtta vajalik aeg reformi sisuliste detailide läbiarutamiseks koos kõigi asjaomaste osapooltega. Reformi ettevalmistamisse tuleb süsteemselt kaasata ülikoolid, teadusasutused, teadlaste ja üliõpilaste esindajad ning muud huvirühmad, et ennetada soovimatuid kõrvalmõjusid, vähendada rakendusriske ning suurendada reformi usaldusväärsust ja legitiimsust. Hästi ettevalmistatud ja läbimõeldud ajakava on eelduseks sellele, et reform toetaks pikaajaliselt Eesti kõrghariduse ja teaduse arengut ning seeläbi Eesti riigi tulevikku.